

Sanat ve Kuram Dizisi

.....
Ayrıntı Yayınları

ARTHUR C. DANTO: Günümüz felsefesinin, özellikle de estetik teorisinin önemli isimlerinden olan Arthur Coleman Danto 1924 yılında ABD, Michigan'da doğdu ve Detroit'te büyüdü. Önce Wayne Üniversitesi'nde, ardından da Columbia Üniversitesi'nde sanat ve tarih öğrenimi gördü. 1949-50 yıllarında Paris'te sanat felsefesi öğrenimi gördükten sonra yeniden, bu defa hoca olarak Columbia'ya döndü.

Danto, 1984'ten beri *The Nation* dergisinde sanat eleştirisi yazıları yazmaktadır ve ayrıca felsefe ve sanat alanında birçok kitabın da yazarıdır. Bu kitaplardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz: *National Book Critics Circle Award for Criticism* ödülünü alan *Encounters and Reflections: Art in the Historical Present* (Farrar, Straus & Giroux, 1990); *Beyond the Brillo Box: The Visual Arts in Post-Historical Perspective* (Farrar, Straus & Giroux, 1992); *Playing With the Edge: The Photographic Achievement of Robert Mapplethorpe* (University of California, 1995); *The Madonna of the Future: Essays in a Pluralistic Art World* (Farrar, Straus & Giroux, 2000); *Unnatural Wonders: Essays from the Gap Between Art and Life* (Columbia University Press, 2007). Ayrıca yazarın *After the end of Art* [*Sanatın Sonundan Sonra*, Çev. Zeynep Demirsu, 2010] kitabı Ayrıntı Yayınları tarafından Türkçeye kazandırılmıştır. Arthur C. Danto halen New York'ta yaşamaktadır.

ARTHUR C. DANTO

Brillo Kutusu
Post-Tarihsel Perspektiften Görsel Sanatlar

.....
Arthur C. Danto

Ayrıntı: 1014
Sanat ve Kuram Dizisi: 50

Brillo Kutusu
Post-Tarihsel Perspektiften Görsel Sanatlar
Arthur C. Danto

Kitabın Orjinal Adı
Beyond the Brillo Box
The Visual Arts in Post-Historical Perspective

İngilizceden Çeviren
Can Kayaş

Yayıma Hazırlayan
Yavuz Türk

Son Okuma
Barış Özdemir

© Arthur C. Danto, 1992

Bu kitabın tüm yayın hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Fotoğrafi
Bob Carey / Los Angeles Times / Getty Images Turkey

Kapak Tasarımı
Deniz Çelikoğlu

Dizgi
Kâni Kumanovalı

Baskı
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Merkez Efendi Mah. Fazılpaşa Cad. No: 8/2 Topkapı/İstanbul
Tel.: (0212) 612 31 85
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım, Eylül 2016

Baskı Adedi 1000

ISBN 978-605-314-115-0
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No.: 3 Çağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

Brillo Kutusu
Post-Tarihsel Perspektiften Görsel Sanatlar

.....
Arthur C. Danto

SANAT VE KURAM DİZİSİ

- SANATIN İCADI
Bir Kültür Tarihi
Larry Shin
- SANAT VE PROPAGANDA
Kitle Kültürü Çağında Politik İmge
Toby Clark
- FOTOĞRAF
Çerçevedeki Gizem
Mary Price
- MONA LISA KAÇIRILDI
Sanatın Bizden Gizledikleri
Darian Leader
- EDEBİYAT KURAMI
Giriş/Genişletilmiş 2. basım
Terry Eagleton
- EDEBİYAT VE KÖTÜLÜK
Georges Bataille
- ZAMAN TÜNELİ
Denemeler ve Notlar
John Fowles
- KORKUNUN GÜÇLERİ
İğrençlik Üzerine Deneme
Julia Kristeva
- KATİLLER, SANATÇILAR VE
TERÖRİSTLER
Frank Lentricchia & Jody McAuliffe
- GÜRÜLTÜDEN MÜZİĞE
Müziğin Ekonomi Politikası Üzerine
Jacques Attali
- GÜZELLİK SEMPTOMU
Francette Pacteau
- RABELAIS VE DÜNYASI
Mihail Bahtin
- SANAT VE SORUMLULUK
İlk Felsefi Denemeler
Mihail Bahtin
- SANAT VE ESTETİK
Peter de Bolla
- FLAMENKO
Tutku, Politika ve Popüler Kültür
William Washabaugh
- ARAP DÜNYASINDA MÜZİK
Tarab Kültürü ve Sanatçılığı
A.J. Racy
- ATEŞ VE GÜNEŞ
Platon Sanatçıları Niçin Dışladı?
Iris Murdoch
- GERÇEĞİN GERİ DÖNÜŞÜ
Yüzyılın Sonunda Avangard
Hal Foster
- SANATTA ANLAMIN GÖRÜNTÜSÜ
İmgelerin Toplumsal İşlevi
Richard Leppert
- SANATIN SONUNDAN SONRA
Çağdaş Sanat ve Tarihin Sınır Çizgisi
Arthur C. Danto
- KURMACA NASIL İŞLER?
James Wood
- ANALİTİK RESİM ÇÖZÜMLEMELERİ
Leyla Varlık Şentürk
- SIRADAN OLANIN BAŞKALAŞIMI
Arthur C. Danto
- BUNU BEN DE YAPARIM
Christian Saehrendt
- SANAT DÜNYALARI
Howard S. Becker
- ARABESK
Uğur Küçükkaplan
- ROMAN KURAMINA GİRİŞ
Zekiye Antakyaloğlu
- YAZMA CESARETİ
Nihan Kaya
- HİÇLİĞİN ÖZGÜRLÜĞÜ
Ceren Selmanpakoğlu
- TEKNOLOJİ-İNSAN BİRLİKTELİĞİ
Selçuk Artut
- İKTİDARSIZLIĞIN İKTİDARI VE SANAT
Emre Zeytinoğlu
- MARX'IN KAYIP ESTETİĞİ
Margaret A. Rose
- Edebiyatta ve Felsefede
VAROLUŞÇULAR VE MİSTİKLER
Iris Murdoch
- ŞİİR NASIL OKUNUR
Terry Eagleton
- YALNIZ ŞİİR
Şeref Bilsel
- ŞAİR VE TAİFESİ
Hüseyin Köse
- TÜRKİYE'NİN POP MÜZİĞİ
Uğur Küçükkaplan
- KARANLIK KARDEŞ
Doğu ve Batı Edebiyatında Şeytan
Müslüm Yücel

Saul Steinberg'e

İçindekiler

Giriş.....	15
Sanat Tarihsisi Hayvanlar: Masum Göz Üzerine İncelemeler.....	27
Sanat Dünyasına Yeni Bir Bakış: Benzerlik Komedişi	49
Sembolik İfadeler ve Benlik	75
Mecaz ve Biliş.....	95
Afrika'da Sanat ve Zanaat Eseri.....	113
Sanatsal Geçmişlerin Biçimleri, Doğu ve Batı.....	143
Soyut Ekspresyonist Coca-Cola Şişesi.....	161
Üst Sanat, Alt Sanat ve Tarihin Ruhü.....	181
Sanatta Sansür ve Devlet Desteği	199
Tehlikeli Sanat	219
Müzeler Müzesi	243
Çoğulculukla Yaşamayı Öğrenmek	267
Anlatı ve Üslup	287
Kaynakça	306
Dizin.....	308

İllüstrasyonlar

Mark Tansey, <i>The Innocent Eye Test</i>	26
Eva Hesse, <i>Metronomic Irregularity II</i>	48
Jeff Wall, <i>The Destroyed Room</i>	74
Charles Philippon, <i>Louis Philippe as a Pear</i>	94
Zande Hunting Net	112
Wan Shang-Lin, <i>The Lung-men Monk</i>	142
Andy Warhol, <i>Hammer and Sickle (Still Life)</i>	160
Press Invitations, Museum of Modern Art and Centre Pompidou.....	180
The Arts Page of <i>The New York Times</i> , 24 Nisan Salı, 1990	198
Hans Haacke, <i>Shapolsky et al. Manhattan Real Estate Holdings</i>	218
Philip Johnson, <i>Museum of Television and Radio</i>	242
Kazimir Malevich, <i>Black Square</i>	266
Jennifer Bartlett, <i>Continental Drift</i>	286

Teşekkür

Beni, bu yıl otuz dördüncüsü düzenlenen William W. Cook Amerikan Kurumları Konferansı'na ders vermek üzere davet ettiği için Michigan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Lee Bollinger'a teşekkürü borç bilirim. Bana verilen okutmanlık şerefiyle kastedilenlerin, daha kesin olmak gerekirse derslerin, her kurumu değil, *Amerikan kurumlarını* merkeze aldığına bilinceydim ve bu konuyu gayet ciddiye alıyordum. Sanat felsefesi üzerine yazdığım yazılarımda sanatsal üretim faaliyetinin kurumsal veçhesine sık sık değindim. Fakat bu kurumların Amerikan kurumları olup olmadığına dair bir şeyler yazdığımı kesin olarak hatırlamıyorum. Bununla birlikte, Amerikan sanat yaklaşımındaki birtakım kilit gelişmelerin 1965'te Ulusal Sanat Yardım Vakfı'nın kurulmasıyla 1990'da vakfın süresini uzatma önergesini son derece tartışmalı bir konu haline getiren püriten kargaşa

arasında geçen çeyrek asra damgasını vurduğunu geç de olsa nihayetinde fark ettim. Bu da ilki bilhassa Warhol'un çalışmaları ve Pop Art, ikincisi de gitgide yaklaşan sansür ihtimalinin tehdit ettiği insan hakları olmak üzere önem atfettiğim iki konuyu nihayet birbirlerine bağlamama izin verdi. Mart 1991'de Cook Konferansı bünyesinde "Felsefe ve Mevcut Sanatın Nabzı" genel başlığı altında üç ders verdim. Derslerde kullanmadan evvel hiçbir yerde İngilizce olarak yayımlanmamış "Soyut Ekspresyonist Coca-Cola Şişesi", "Üst Sanat, Alt Sanat ve Tarihin Ruhü", "Sanatta Sansür ve Devlet Desteği" isimli metinler, aynı zamanda bu kitabın belkemiğini oluşturuyor.

Gelgelelim, Cook okutmanlığı için duyduğum minnet bu kadarla da sınırlı kalmıyor. Birbirlerine sıkı sıkıya bağlı üç ders planlamak sanıldığı kadar kolay değil. Dahası, sanat felsefesi üzerine yazdığım neredeyse her bir yazının derslerde kullanılmaya aday olması, planlama sürecinde işimi epey zorlaştırıyordu. Demek istediğim, elinizdeki kitabın büyük bir kısmını şu ya da bu noktada Cook formatına uydurmak üzere tasarlamıştım. İşin en zor tarafı, kitabın herhangi iki bölümünü rahatlıkla birbirine bağlayabilmeme rağmen, konu üçünü bir arada sunmak olduğunda, sürekli olarak birtakım sorunlarla karşılaşırıyordum. Üstüne üstlük bir de Amerikan kurumlarıyla ilişkili bölümler bulma sorunu mevcuttu. Yine de Lee Bollinger'in daveti, yazma ve düşünme süreci için gerekli teşviki sağlamıştı. Öyle ki eseri "Cook Dersleri" başlığı altında isimlendirmeyi bile düşündüm. Şu anda, o yönde bir tercihte bulunsaydım hata yapmış olacağımın pekâlâ farkındayım. Zira bu kitapta kullandığım metinlerden bazıları konferans davetinden çok önce tasarlanmış ya da kaleme alınmıştı. Keza başlıkta "dersler" tabirini kullanmak, güncel sanat meseleleriyle ilgilenen genel okur kitlesini hedefleyen bu kitaba gereğinden fazla akademik bir hava katardı. Fakat kitabın ismini "Cook Dersleri" koymaya yönelik niyetimin, emeği geçenlere karşı duyduğum ve 1991'in Mart ayında Michigan, Ann Harbor'da bana katbekat iade edilen minneti yeterince gözler önüne serdiği kanısındayım.

"Afrika'da Sanat ve Zanaat Eseri" isimli metin, ilk olarak "Sanat/Zanaat Eseri" adıyla New York'taki Afrika Sanatları Merkezi'nin düzenlediği aynı isimdeki serginin kataloğu için basıldı. Yazının kullanılmasını merkezin yöneticisi Susan Vogel rica etmişti. Susan, bana göre yaşayan en yaratıcı sanat küratörüdür: Her sergisi, genel sergi algımızı bilfiil dönüşüme uğrattır. "Sanatsal Geçmişlerin Biçim-

leri, Doğu ve Batı” ilk olarak Ağustos 1989’da Honolulu Hawaii’de altıncısı düzenlenen Doğu-Batı Felsefeciler Konferansı’nda okura sunuldu. Sonrasındaysa Eliot Deutsch’un yayıma hazırladığı *Culture and Modernity: The Authority of the Past* (Honolulu: University of Hawaii Press, 1991) isimli eserde yer aldı. Kitapta yer alan “Tehlikeli Sanat” isimli bölümü ise Kansas Üniversitesi Felsefe Bölümü’nün daveti üzerine katıldığım 1988 Lindley Konferansı bünyesinde verdiğim dersin ana metni olarak kullandım. Aynı bölüm, Kansas Üniversitesi tarafından 1988’de başlığı ve içeriğinde birtakım değişikliklere uğrayarak *The Politics of Imagination* adıyla Lindley formatında basıldı. “Çoğulculukla Yaşamayı Öğrenmek” isimli metin, Haziran 1991’de Corning, New York’taki Glass Arts Derneği’nin daveti üzerine verdiğim açılış konuşmasında kullanıldı ve 1991’de aynı derneğin mecmuasında yayımlandı. “Anlatı ve Üslup” isimli bölümü 1990’da Austin Teksas’ta, Amerikan Estetik Vakfı’nda verdiğim başkanlık konuşması için kullandım. Bölüm, *The Journal of Aesthetics and Art Criticism* dergisinin Yaz 1991 sayısında da yayımlandı. Bu vesileyle Susan Vogel’a, Eliot Deutsch’a, Kansas Üniversitesi’nden Anthony Genova’ya ve Glass Arts Derneği’nden Ginny Ruffner’a bu materyali kitabımda yeniden kullanmama onay verdikleri için teşekkürlerimi sunarım.

“Sanat Tarihçisi Hayvanlar”, Norman Bryson, Michael Ann Holly ve Keith Moxey tarafından yayıma hazırlanan ve *Mark Tansey* (Abrams, 1992) metnimin bir kısmına yer veren *Visual Theory* (Harper Collins, 1991) isimli eserinin “Fenomenoloji ve Algının Tanımı” başlıklı bölümünden doğmadır. “Sanat Dünyasına Yeni Bir Bakış” da hayatına “Kurumsalcılık ve Yorumlama: Eva Hesse ve Robert Mangold” olarak, *Kunst & Museum Journal*’ın 1990 tarihli dördüncü sayısında başlamış, Kasım 1989’da Maastricht, Hollanda’daki Bonnenfanten Müzesi’nde, Hans Janssen’in daveti üzerine okura sunulmuştur. “Mecaz ve Biliş” de Hollanda’da, Groningen Üniversitesi’nin 375. kuruluş yıldönümüne yönelik düzenlenen kutlamalar bünyesinde Profesör Frank Ankersmit’in daveti üzerine kaleme alındı. Yazının biraz daha teknik içerikli bir versiyonu, Frank Ankersmit ve Hans Mooij tarafından yayıma hazırlanan *Knowledge and Language; Metaphor and Knowledge* (Kluwer Academic Publishers) isimli eserde yer aldı. “Sembolik İfadeler ve Benlik” Ağustos 1990’da Wimal Dassanayake’nin ricası üzerine, Doğu-Batı Merkezi

bünyesinde düzenlediği seminerde neredeyse tamamen ayrı bir formatta ders olarak verildi. “Müzeler Müzesi”, Chicago Çağdaş Sanat Müzesi’nin Eğitim ve Öğretim Müdürü olan yakın arkadaşım Roger Dell’in ricası üzerine kaleme alındı ve şehri ve müzeyi konu alan dersler dizisinin ilki olarak Ekim 1991’de okura sunuldu. Yukarıda adı geçen herkese, ilişkin metinlerde konu edilen hususlara dair düşüncelerimi sunmama izin verdikleri için tek tek teşekkür ediyorum.

“Soyut Ekspresyonist Coca-Cola Şişesi”nin bir versiyonu, Ocak 1991’de Centre Georges Pompidou’da düzenlenen *Art & Pub* sergisinin katalogunda “*Metamorphoses de la bouteille de Coca*” ismiyle yer aldı. “Üst Sanat, Alt Sanat ve Tarihin Ruhu” da Fransa’da “*L’espéléte et point d’exclamation*” adıyla *Cahier du Musée National d’Art Moderne*’de okurun beğenisine sunuldu.

Bu kitabı oluşturan metinlere ilişkin ikrar ve teşekkürlere ek olarak, kitabın yazılışına imkân veren herkese derin bir minnet borcum var. Bu değerli insanlardan ilki, hem nesrime hem de fikriyatıma karşı beslediği sınırsız güvene rağmen yeri geldiğinde her ikisini de sorgulamaktan çekinmeyen Jonathan Galassi’dir. Phyllida Burlingame, metnin kaba halinin kitaba dönüşüm sürecine değerli katkılarda bulundu; Lynn Warshow metnin redaksiyonunda insan ötesi bir özen gösterdi; Cynthia Krupat, hem bu kitap hem de eserin öncülü olan *Encounters and Reflections* için engin tasarım bilgisini emrimize sundu. Kitap kapağında kullanılan eser için usta zekâsı ve hafif, görsel dokunuşuyla çoğu hayranının takdirini toplayan, çağımızın büyük ustalarından Russel Connor’a teşekkürlerimi sunmam gerekir. Yayın temsilcilerim Georges ve Anne Borchardt ile onların yorulmak bilmeyen asistanı Alexandra Harding, telif sürecinde cereyan eden pratik sorunların üstesinden ustalıkla geldiler: Onların edebi dürüstlük ilkelerine büyük saygı duyuyorum. Son olarak, eşim ve hayat arkadaşım Barbara Westman çoğu yönüyle ortak yaşamımıza renk katıyor, fakat bunlar arasında muhteşem mizah anlayışını ayrı bir yerde tutuyorum. O olmasaydı ne mağaralarımızdaki iblisleri zapt edebilir ne de berrak gökyüzüne aynı gözle bakabilirdik.

Arthur C. Danto
New York, 1991

Giriş

O çalkantılı, dramatik dönemde doğmuş olan çoğu girişim gibi, 1960'ların sanat hareketleri de toplumsal sınırlamaları ortadan kaldırmayı amaçlıyordu. Pop Art, alt ve üst sanat arasındaki, Minimalizm ise güzel sanatlarla endüstriyel üretim süreci arasındaki uçurumu aşmayı hedefliyordu. Devrim niteliğindeki bu faaliyetlerin, farklı sosyal sınıfları ve toplumsal cinsiyetleri etkinliğinden mahrum eden sınırların ötesine geçmek isteyen siyasi hareketlerden aşağı kalır yanı yoktu. The Living Theatre'nin o meşhur sloganıyla ifade edilmiş olan ütopyacı politik anlayışı kendi bakış açıları olarak benimsiyor, "Gün[ün] Cennet Günü"* olduğu konusunda diretiyorlardı. Bu devrimin tepeden inmesi ve üniversiteler, sanat galerileri ya da tiyatrolarca tasdik edilmesi beklenmiyordu.

---

* The Living Theatre kumpanyasının *Paradise Now* isimli oyununa atfen. (ç.n.)

Aksine klasik Marksist yaklaşımların öngördüğü ve gerektirdiği üzere, devrimin halk tabanından filizleneceğine inanılıyordu. Katılımcılar, devrimi ekonomik düzenin değişim ve dönüşümünden ziyade kültürel bir hadise olarak görmekte, genel bakımdan mevcut ekonomik düzene riayet etmekteydi. Toplumun geneliyle “avangard” kesim arasında ilginç bir uzlaşma durumu mevcuttu. Zira sanat içinde ve genelinde sanatsal elite, sanatı o noktaya kadar kapalı kutu olarak gören sıradan vatandaş arasındaki uçurumun yavaş yavaş kapandığına dair güçlü bir inanç mevcuttu. Pop, insanlara ziyaret etmeye bile çekindikleri sanat müzelerinde sergilenen dokunulmaz resimlere kıyasla sıradan hayatın olağan, tatminkâr, seri üretim eşyalarına karşı duydukları olumsuz hisleri bir kenara bırakmalarını öğütüyordu. Pop Artçı, bant çizgi romanlar, konserve çorbalar, sevkıyat kutuları ve çizburgerler gibi sıradan hayata ait olan, herkesin aşına olduğu türden şeyleri yeniden üretilip üst sanat haline getiriyordu. Kısacası, sıradanlığın kapsamlı bir dönüşümü olduğu kadar farklı dünyaların ve göz zevki terbiyesinin mâni olduğu hayat tarzlarının da estetikleştirilme faaliyetiydi. Bu yenilikleri takiben yeni türden müzelerin ortaya çıkmış olması bana şaşırtıcı gelmiyor. Müze, sanata erişimin imtiyaz unsuru olmaktan çıkıp temel insan hakkına dönüştüğü, kral ve kraliçelere münhasır o kutsal alanın kamusal alan olarak yeniden tesis edildiği 1793 yılının Napoléon Müzesi haricinde hiç olmadığı kadar popüler bir mekân oluvermişti. Yeni müzenin sanat “tüketimini” bildik gıda ve hediyelik eşya tüketimiyle buluşturması kaçınılmazdı. İnsanlar gönüllerince o hediyelik eşya dükkanlarından, üzerinde konserve çorbaların ve en değerli idollerinin resimlerinin bulunduğu posterler alarak çıkabiliyordu: Liz, Elvis, Marilyn, Jackie... 70’ler esnasında ve sonrasındaki haliyle müze, 60’lı yıllara damga vuran sanatsal isyanın en büyük kurumsal kazanımlarından biriydi. Şahsım adına, tarihte sanat ve popüler beğenin birbirlerine bu denli yakın olduğu bir aşama olduğunu sanmıyorum. Maalesef bu durumun sebepleri arasında, devrimden hemen önceki yıllarda bu ikisinin arasında bulunan muazzam uçurum sayılabilir.

Sanatsal hareketliliğin kendisine kıyasla daha az tartışılan bir konu olmasına rağmen o dönem, sanatı sözümona belirleyen şartları ortadan kaldırmak üzerine kurulu eksiltme geleneğinden